

Sygdomme og skadedyr på roser i haven

Sygdomme

Haveroser bør plantes, hvor jorden er godt drænet, og hvor der samtidig er megen sol. Efteråret er bedste plantetid. Hullerne graves så store, at rødderne kommer til at ligge naturligt. Er nogle enkelte særlig lange, bør de klippes ind. Der plantes fast. Inden hullet er fyldt med jord, bør hver plante have en spand vand. Roserne plantes så dybt, at forædlingsstedet kommer til at stå et par centimeter under jordoverfladen. Om vinteren bør roserne dækkes med granris, og visne grene fjernes om foråret. Svag beskæring resulterer i mange, men kortstilkede roser, kraftig beskæring giver derimod færre, men langstilkede roser.

Meldug (*Sphaerotheca pannosa*) er den mest almindelige svampe-sygdom på roser. Når først angrebet er begyndt for alvor, er der intet kemikalie, der effektivt kan bekæmpe det; højest kan der blive tale om at bremse udbredelsen. Det gælder derfor om at forebygge eller bekæmpe angrebet i tide.

De angrebne plantedele bliver belagt med et hvidt lag, der ligner mel. Denne belægning ligger på overfladen af plantevævet og sender sugorganer ned i det indre. Angrebet af meldug resulterer i, at bladene misdannes og at knopperne ikke folder sig ud. Skudmodningen bliver dårlig og påvirker derfor næste års vækst, uanset om man skulle være så heldig at undgå nye meldugangreb. På alle yngre plantedele kan meldug trives; det er i nogen grad et sortsspørgsmål, om det fortrinsvis sker på blade, stængler, knopper eller på selve blomsterne.

Alle sorter kan angribes, men der er meget stor forskel på de enkelte sorters modstandskraft. Kulturforholdene har overordentlig meget at sige. Tørke og varme samt træk fremmer i høj grad risiko for angreb.

Man må først og fremmest gøre alt for at forebygge angreb. Om efteråret hortskares de grene, der har været særlig alvorlig medtaget. De nedfaldne blade tilintetgøres. Sprøjtning med svovlkalk (10:90), lige før bladene folder sig ud om foråret, er en særdeles virksom foranstaltning — først og fremmest over for denne sygdom, men også som et middel i den almindelige sundhedspleje.

Efter løvspring bør der med jævnlige mellemrum sprøjtes med enten 1—2 pct. »hvid olie« (der også er virksom mod spindemider og thrips), ½ pct. formalin (tilsat sæbe) eller svovlmidler (tilsat ekstra spredemiddel); bladsvindning kan opstå efter sprøjtning i stærk solskin, samt hvis olie- og svovlmidler følger efter hinanden med kortere mellemrum

end 2—3 uger. I de senere år er der fremkommet nogle specielle meldugmidler, men de synes efter de hidtidige forsøg ikke at virke helt tilfredsstillende mod rosenmeldug.

Rosen-stråleplet (*Diplocarpon rosae*) er en meget alvorlig svampe-sygdom på mange sorter. Den bemærkes desværre ofte først, når den er blevet så alvorlig, at mange af bladene er faldet af. Har man imidlertid een gang stiftet bekendtskab med den, vil man ikke være i tvivl om sygdomsbilledet.

Stråleplet danner på bladene større eller mindre pletter, der i begyndelsen er brune, senere brunsorte. Afgrænsningen af den enkelte plet til det sunde væv er uskarp. Når man bruger en almindelig lup, ser man, at pletternes rand er frynset (ligner stråler). Flere pletter kan flyde sammen. De angrebne blade bliver ofte gule imellem de enkelte pletter og falder af unormalt tidligt. Roserne kan derfor komme til at stå fuldstændig bladløse sidst på sommeren. De ældste blade falder først af.

Dårligt ernærede roser angribes særlig let; det er derfor klogt at sørge for tilpas stort næringsindhold i jorden. Bedst vil det være at nedgrave staldgødning i jorden. I mangel heraf nedhakkes hornmel eller hornspåner (ca. 4 kg/100 m²). Den gunstigste årstid hertil er foråret umiddelbart efter tilbageskæringen.

Fra slutningen af juni eller fra begyndelsen af juli skal der sprøjtes 2—3 gange med et kobbermiddel med ca. 14 dages mellemrum. Kobberoxyklorider er meget nemme at have med at gøre, og pletter ikke så meget som bordeauxvæske. Det er meget vigtigt at foretage de første sprøjtninger, inden angreb har vist sig. Tiuram- og zinebmidler ser lovende ud som nye emner i bekæmpelsen, men er endnu ikke prøvet tilstrækkeligt til, at man uden videre kan erstatte kobberet med et af disse midler.

Rosenrust (*Phragmidium mucronatum*). På bladene kan man først på sommeren finde talrige, gule, ophøjede sporepuder. Det er ikke helt ualmindeligt også at træffe rustpletterne på stænglerne. Senere på sæsonen bliver sporehobene mørkere og fyldt med sort sporestøv. Angrebet bevirker, at bladene falder for tidligt af.

Noget sikkert middel til bekæmpelse findes ikke. Alle rustsvampe er vanskelige at komme til livs. Pudringer eller sprøjtninger med et ferbam- eller zinebmiddel har virkning, men ikke tilstrækkelig til en fuldstændig bekæmpelse. Når roserne skal beskæres, må man først og fremmest fjerne de syge grene.

Rosen-stængelsyge (*Coniothyrium wernsdorffiae*) kan forårsage, at der på grenene dannes galleagtige vækster, der kan blive op til 5 cm store. Grenen dør ikke, men svækkes. Gallerne er meget uregelmæssige og stærkt knudrede. Denne sygdom er ikke særlig udbredt. Angrebne grene fjernes.

Rosen-mosaiksyge (*Rosa virus 1*). På bladene fremkommer lyst citrongule, uregelmæssigt formede pletter meget ujævnt fordelt over bladfladerne; til tider kan den grønne farve være fuldstændig fortrængt. Symptomerne må ikke forveksles med angreb af spindemider (se nærmere herom senere) eller med blade, der lider af kvælstofmangel.

Endnu er denne sygdom ikke almindelig her i landet, men da der er risiko for spredning, anbefales det at kassere syge planter.

Sorte blomsterstilke er en skade, der kan forekomme i visse år. Lige under knopperne dør stænglen, idet den først sortfarves. Senere kan der komme angreb af gråskimmel, men fremkomsten af denne almindelige svamp skyldes en svækkelse af de pågældende væv.

Årsagerne til de sorte blomsterstilke er uheldige kulturforhold, og kan ikke tilskrives tilstedeværelse af snyltere. Det er vanskeligt nærmere at angive grunden; ofte er der imidlertid tale om svigtende vandforsyning forårsaget af enten dårlige rødder eller tør jord. Har kvælstofforsyningen været for rigelig, giver det også mulighed for sorte blomsterstilke.

Skadedyr

Bladlus (Aphididae) er meget almindelige skadedyr på roser. Dyrene suger på knopperne, de unge stængler og skud samt de endnu ikke fuldt udviklede blade. Lusene er almindeligvis grønne, men kan være orangefarvede. Den skade, de forvolder, kan være stor. Bladene kan blive små og forkrøblede, og knopperne kan standse i udvikling. Herved vil skuddene misdannes. Hvor lus opholder sig, fremkommer der et sukkerholdigt, klæbrigt lag af deres ekskrementer. Senere kan dette lag blive sortfarvet af sodskimmel — en svamp der gror overfladisk på bladene og derved mispryder og indirekte svækker planten.

Rosencikader (Typhlocyba rosae) angriber navnlig de ældre blade. Insekterne er 3—4 mm lange, blegt gulgrønne, nærmest langagtig trekantede. Cikaderne opholder sig på undersiden af bladene, og ved deres sugning fremkommer der på bladoversiderne talrige, små, hvide, skarpt afgrænsede pletter. Bladene bevarer deres normale form. Angrebet er værst på de roser, der ikke årligt tilbageskæres, idet æggene overvintrer i grenenes bark.

Havelæger (Lygus pabulinus) suger plantesaft, og ved deres stik forgiftes det omkringliggende væv, hvilket resulterer i, at der senere fremkommer 1—2 mm store, brunrandede huller. Bladene — især de unge — kan misdannes. Tægerne er 5—7 mm lange, lysegrønne og slanke, men det er sjældent at iagttage dem på planterne.

Thrips (Physopoda) er ganske små, sjældent over et par mm lange, smalle dyr, der ernærer sig af plantesaft. Insekterne findes i rosenknopperne, hvor det særlig er kronbladene, det går ud over. Når knopperne springer ud, kan de som følge af angreb være plettede og misdannede.

Bladhvepse af forskellig art angriber også roser. *Den lille rosenbladhveps (Blennocampa pusilla)* lægger i maj sine æg i randen af bladene, der derefter ruller sig sammen mod undersiden langs længdeaksen. *Rosenboreren (Ardis bipunctata)* lægger æg i skudspidserne. Larven gnaver sig ned igennem marven i skuddet, der visner. *Rosensyhvepsen (Hylotoma rosae)* stikker sine æg rækkevis ind i skuddene, hvorved de bøjes, og knopperne går i stå i udviklingen. De sneglelignende larver af endnu en art (*Eriocampoides aethiops*) skeletterer bladene ved at afdæmpe bladvæv, medens nerverne skånes.

Bekæmpelse af ovennævnte skadedyr består i jævnligt at pudre eller sprøjte roserne med et lindanmiddel i vækstsæsonen. Væskekonzentrationen fremgår af etiketten på emballagen. Der kan bruges malation eller paration, men disse midler er mere giftige end lindan, hvorfor de ikke bør anvendes i privathaver. Det er vigtigt ikke at forsømme bekæmpelse, da det altid er værre at rense roserne for snyltere end at holde dem borte.

Spindemider (Tetranychidae) er ganske små dyr under 1 mm størrelse. Dyrene er almindeligvis røde. Formeringsevnen er kolossal — navnlig i varmt og tørt vejr. Dyrene suger fra undersiden af bladene. De opholder sig fortrinsvis langs bladenes midtnerver. Ved midernes sugning misfarves bladene og bliver gullige, senere bronzefarvede for til sidst at falde af.

Bekæmpelse foregår med »hvide olier« eller med et af de specielle midemidler; disse sidste kan indeholde kemikalier, der virker dræbende hovedsagelig over for æggene, medens andre typer er alsidige, så både æg og voksne spindemider dræbes. Den tidligere omtalte svovlkalksprøjtning før knopbrydning imod meldug er tillige dræbende over for disse skadedyr.

Den nemmeste måde at bekæmpe alle skadedyrene på er at gøre dette under eet ved hjælp af et af de kombinerede kemikaliepuddere, der kan købes i en emballage, der samtidig virker som pudderblæser.

Abonnement på korte meddelelser fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur kan tegnes på ethvert postkontor og hos postbudet under navn af »Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur«.

Abonnementsprisen er 4 kr om året, postpenge iberegnet.

Meddelelse om adresseændring må indgives til postvæsenet.

Trykt i 20.000 eksemplarer.

203233

NIELSEN & LYDICHE (M. SIMMELKJÆR)
KØBENHAVN